

Posudek disertační práce Mgr. Marka Chmela „Recentní reformy federalismu v německy mluvících zemích“

Marek Chmel završuje své doktorské studium předložením poměrně obsírné disertační práce na zajímavé téma reforem federalismu. Nejedná se mu nicméně o jakékoli reformy jakéhokoli federalismu, nýbrž o reformy nedávné, a to v zemích, v nichž se mluví německy. Takto exponované téma je pojednáváno, takřikajíc ve druhém plánu, s probleskujícím zřetelem k Evropské unii, resp. k tomu, co by si Unie z rozebíraných reforem mohla odnést (jak rozhraničit působnost ve vztahu ke státům, jakou metodou postupovat...).

Výběr Německa, Rakouska a Švýcarska je dobře odůvodněný nejen jazykovou dispozicí autorovou, ale také společným historickým základem všech tří zkoumaných zemí ve středověké římské říši a hlavně nedávným úsilím o ústavní reformy, jakkoli různě završeným (nová ústava a na ni navazující změny ve Švýcarsku, zásadnější změny ústavy stávající v Německu, změny pouze kosmetické v Rakousku). Autor důkladně rozebírá nejen obsah reformních návrhů, ale také metodu jejich přípravy a projednávání (užívání konventů a váhu politických stran v nich, význam parlamentních orgánů i referend atd.). Ještě před tím však čtenáře seznamuje s obecnějšími výklady o federalismu a teoriích federalismu, které shledávám velmi užitečnými i ve vazbě na naše tápání o státovědné a „státoprávní“ povaze Evropské unie, jakož i o povaze suverenity ve složených státních celcích. Podobně hodnotím i historickou kapitolu, jež zvyšuje čtenářovo porozumění pro to, co mají zkoumané země společné, a v čem se liší (např. více duální struktura švýcarské federace oproti kooperativnímu modelu německému). Nutno však mít na paměti, že v obou případech jde vlastně „jen“ o exkursy, potažmo o předpolí vlastního badatelského zájmu doktorandova.

Pro mě je nejvíce překvapujícím momentem celého výkladu zásadní důraz na (pře)rozdělování peněz. Právníci a institucionální politologové obvykle akcentují spíše rozdělení působností, vyvažování mocí, složení klíčových orgánů, ne vždy však docenují význam finančních prostředků jak co do absolutní výše disponibilní částky, tak co do nezávislého způsobu získávání (vše z centra, anebo samostatné daně apod.?). Přitom provozovat samostatnou politiku bez peněz nejde. Také se ukazuje, jak projektové (grantové) financování může modifikovat vertikální dělbu moci, když federální moc měkkými pobídkami (a podmínkami čerpání nenárokových prostředků) proniká tam, kde by nařizovat nemohla.

Druhým důležitým závěrem práce je poukaz na mimoprávní faktory typu mentality a identity (jak se kdo vnímá na škále stát jako celek versus část celku: považujeme se spíše za

Rakušany, anebo Tyrolany, za Švýcary, anebo Curyšany...; od jaké úrovně vládnutí co očekáváme) či politické kultury (otevřenost rozhodovacích procesů, náchylnost k hledání shody většinové či spíše konsensu atd.).

Doktorand byl po celou dobu zpracování disertace otevřený mým připomínkám, kterých ovšem nebylo mnoho a nebyly stěžejní. Měl jasnou představu o koncepci práce a tu postupně naplňoval. Využíval přitom široký rejstřík zdrojů knižních, časopiseckých i novinových, texty právních předpisů i soudních rozhodnutí. Převládají prameny v němčině, zvláště u obecných kapitol však najdeme i ty v angličtině a češtině. Rozhodně jde o záběr působivý a reprezentativní. Práce je psána pěkným jazykem s občasným náznakem vtipu, nevidím v ní formální vady. Určitě bude ku prospěchu, když se stane základem pro nejméně dva časopisecké články.

V Praze dne 12. července 2016

doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., DSc.
školitel